

ACADEMIE SERBE DES SCIENCES ET DES ARTS

COMITE INTERACADEMIQUE DE BALKANOLOGIE
DU CONSEIL DES ACADEMIES DES SCIENCES ET DES ARTS
DE LA R.S.F.Y.
INSTITUT DES ETUDES BALKANIQUES

BALCANICA

ANNUAIRE DE L'INSTITUT DES ETUDES BALKANIQUES

XII

BELGRADE 1981

<http://www.balkaninstitut.com>

унилатералном пакту заштите личности и имовине, код кога је могућно разликовати раздајање, уток, провођење и велику дорзонију. После тога, реч је о билатералним облицима заштите личности приликом уговореног посредовања, ослобађања недужних сродника код крвног дуга, приликом плаћања крвнице, и сл.

Аутор разматра и положај албанске жене у вези са питањем бесе, посебно женидбене уговоре.

О дорзонији се затим говори као о средству заштите наследства, затим породице, куће и имовине оставиоца. У заштити имовинских уговора посебно је истакнут строги формализам приликом њиховог закључивања, као и код заштите уговора о промету некретнина. Међутим, постоје и еластичнији облици дорзоније, али само кад је реч о промету покретних ствари — дорзонија на пијаци, кад је реч о уговору о делу, уговору о наполици стокe и о кесиму, код оставе, послуге и опкладе.

У оквиру другог дела реч је о врстама дорзоније у поступку обичајноправног судовања.

У закључцима студије аутор је прецизно указао на друштвено-историјске услове у којима се оформила дорзонија као установа обичајног права код Албанаца. Такође је објашњен и њен значај за остварење уговорног односа, за стварање синвалагматичког уговора, ванкаузалних обавеза и за развој облигационог права уопште, али и њен утјај на отпочивање социјалне диференцијације у племенском друштву.

Аутор на крају оправдано истиче да упознавање установе дорзоније не би било могућно без претходног познавања, иначе недовољно проучених албанских обичаја. Због тога је било потребно изложити садржину обичаја и обавеза које из њих произилазе, као и формализам настанка облигационих односа, а затим све то илустровати исказима и живим примерима анкетираних познавалаца обичајног права. Само тако је могућно боље схватити средину и менталитет друштва које се служи заштитом помоћу дорзоније.

Бурџа Крсић

1. Θ. Κακριδίη, ΟΙ ΑΡΧΑΙΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΕΤΗΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΑΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ, 'Αθήνα 1977, 143 стр.

Занимљива књига Ј. Какридиса *Сја-ри Хелени у новојрчким народним предањима* представља допуњено издање студије Die Alten Hellenen in neugriechischen Volksglauben. Књига садржи три поглавља: Хелени, Старе приче у новом руку и Оживљавање старих митова. Оваквим распоредом грађе аутор је желео да укаже на генезу народних предања, разликујући изворно народно предање, које је очувано само захваљујући усменом преношењу, затим предања која су нашла место у античкој књижевности и њеним посредством доспела до данашњих дана и предања која су у уста народа ушла из књижевности. Не би се могло рећи да је аутор увек доследан. Тако, на пример, аутор легенде о претхомеровским Хеленима сврстава у чисте народне, иако се оне срећу, рецимо, код Хомера и Хесиода. У делима ових класика сачувана је окосница предања, док су разрађене фабуле са мноштвом детаља резултат маште народа, који је, преносећи легенде, уздизао своје митске претке.

Из првог поглавља сазнајемо да Грци своје претке налазе у људима гигантима претхомеровске епохе. „Били су високи до неба“, снажни и борбени, чврстих моралних норми. Жене нису заостајале за мушкарцима. Сразмерно њиховој „мушкој снази“, краси их „женски квалитет“ — снажна осећања. Загонетка њиховог нестанка обично се одгонета причом да су умрели када би пали, јер онако огромни нису могли да се усправе. Жене су често умирале сазнавши да им је неко драг повређен. Дакле, њихове дивне одлике — стас и осећања — чиниле су их изузетним, али су и биле кобне по њих. Митски Хелени живе у свакодневним изразима. За нешто веома старо каже се да је „из доба Хелена“, за јаког човека да је „Сав Хелен“, а за вредног „Прихватио се посла као Хелен усред лета“. На начин њиховог нестанка подсећа заклетава „Да паднем ако не говорим истину“.

Ј. Какридис се пита како су предања о претхомеровским Хеленима и сам тер-

миш "Ελληνες могли да се очувају до данашњих дана. — Није ли аутор присталица теорије дисконтинуитета у развоју културе када се слаже са тврђењем да се „у средњем веку кида веза за антиком"? Познато је, наиме, да се у византијско време насупрот јачању хришћанства јављају и снажни манифести паганске вере. Могло би се, такође, претпоставити да предања о претхомеровским Хеленима нису уништена. Касније, за време турске доминације јасно их препознајемо у клефтским песмама. Потомци тих дичних Хелена су и Диогенис Акритас и многе девојке харамбаше.

Што се тиче термина "Ελληνες, тачно је да се у списима Прокопија и другим византијским писаним изворима под Хеленом подразумева паганин. Грци су називани Ромејима или Хришћанима. Не би се могло доказати да је назив "Ελληνες, нестао из народног говора. Тврђња аутора да се Грци поново називају Хеленима од 1821. године не би се могла одржати. И у писаним изворима тај термин се враћа у употребу много раније. О томе говоре и списи из XV века, а и народне песме испеване пре 1821. године.

У другом поглављу аутор предочава два мита која су интерпретирана у античкој књижевности. Један је, мит о Мелеагру из Хомерове *Илијаде*, проистекао из старогрчког предања (по

Фрејзеру, не само грчког, већ „целе аријевске расе"). У свим крајевима Грчке чују се бројне варијанте мита о везаности људске душе за дрво. Окоснишу чини предање да Мојре, одређујући судбину новорођенчета, досуде да дете — обично син — умре када цепаница која је запаљена у огњишту изгори. Мајка извади дрво из ватре и брижљиво га чува. Како су људи смртни, после дужег или краћег времена, дрво ипак изгори. Разлози су, судећи по богатству варијанти прича, бројни. Други мит, мит о постанку жена, ушао је у предање из Хесиодовог дела *Послови и дани*. Основни мотив, настанак жена од разних врста животиња, препознајемо у богато развијеним фабулама.

У трећем поглављу говори се о легендама о постанку појединих места. Предање о пећини веома је слично причи о Киклопима из *Одисеје*. Легенда о стопана Диогенисовог кова скоро је идентична библијској причи. Ј. Какридис је, с правом, у недоумици да ли су ова предања потекла из усмених или писаних извора.

И поред неких пропуста у поставкама и закључцима, ова књига је вредна јер пружа изванредну грађу етнологима, лингвистима и историчарима књижевности.

Јованка Борђевић

Реља Катић, СТОЧАРСТВО СРЕДЊОВЕКОВНЕ СРБИЈЕ, Посебна издања САНУ књ. DXIII, Београд 1978, 166 стр.

Познато је да је сточарство представљало значајну привредну грану средњовековне Србије, док је земљорадња једва успевала да задовољи и домаће потребе. Стога је Реља Катић добро урадио што се посветио проучавању тако значајне привредне гране — сточарства у Србији у средњем веку.

Дело садржи: предговор (стр. VII — VIII), увод (стр. 1 — 7), организација сточарске производње (стр. 9 — 30), домаће животиње (стр. 31 — 65), гајење пчела (стр. 66 — 69), риболов (стр. 70 — 75), зоохигијенске прилике (стр. 76 — 111), значај стоке (стр. 112 — 132), о мерама за хигијенску заштиту меса (стр. 133 — 141) и закључак (стр. 142 — 143).

Као што се из изложеног види, аутор је своја истраживања поставио на веома

широку основу, користећи оне податке до којих је могао доћи. Испитивања су показала да је у средњовековној Србији сточарство било главно занимање зависних сељака. Сељаци сточари живели су у насељу које се називало катун. То су могла бити покретна и стална насеља.

Српски правни споменици садрже не само прописе о дужностима сточара већ и прописе о организацији исхране и смештаја домаћих животиња. Пошто је исхрана стоке била ограничена искључиво на пашњаке, повеље владара из династије Немањића, као и Законик цара Стефана Душана садрже прописе који се односе на коришћење пашњака и њихову заштиту од бесправног коришћења.